

antika - vječni motiv

72

HEKTOR ZA ASTIJANAKTA

Zemljina Snago, moj budući Sine,
u te da bacim sve što ne smjeh reći
Od svoga oca ti ćeš biti veći
za čitav polet uskiptale tmine.

I, kad god uzdah grudima se vine,
žeže me plodno sjeme što će teći;
i trpim što će preko mene prijeći
budući patnik strašne veličine.

Tajna života svoju klicu skriva
u našem boku i u duši mesa;
al težak san je što ga Muško sniva,

dok svojem stegnu pridaje nebesa;
jer svaka ljubav carstvo vila biva,
a draga žena, svaka, Prinčipesa.

Tin Ujević, *Lelek sebra*

biblio grafija

73

BIBLIOGRAFIJA ANTIKE

Uvodna napomena

Od ove godine nastojat ćemo bibliografski opis antike proširiti na sva ona relevantna područja koja smo naveli u prošlom broju: bibliografija prijevoda u knjigama i zbirnim izdanjima, bibliografija literature o antici u knjigama, bibliografija prijevoda u periodici i bibliografija kritičke literature o antici u periodici. Izvan ovako zamišljenog bibliografskog rada ostaju još neka područja interesantna i za bibliografa i za čitaoca, na područja u koja je, zasad, teško prodrijeti, a mogu se, uostalom, u budućnosti obraditi i zasebno.

Bibliografija prijevoda izrađena je i ovom prilikom prema ustaljenom modelu i metodi. Kao i dosad, u izradi bibliografije koristio sam iste izvore: Bibliografiju Jugoslavije (BJ) i katalog NSB (kNSB). Pri obradi netom završene godine javile su se i stare prepreke: navedeni izvori su u velikom zaostatku i značajan broj izdanja u njima nije naveden. Stoga sam se poslužio i asortimanom zagrebačkih knjižara te katalogom beogradskog Sajma knjiga. Pri navođenju dosadašnjih bibliografija reference sam donio u bilješkama uz pojedina izdanja.

U ovu su bibliografiju unesena i izdanja za 1980. godinu koja zbog gore navedenih razloga nisu bila bibliografirana u prethodnoj godini. Siguran sam da će se to ponoviti i ovaj puta, a ponavljat će se sve dotle dok se bibliografiranje ne postavi na drugačiju organizacijsku osnovu.

Bibliografija literature o antici u knjigama i zbirnim izdanjima pojavljuje se ovdje prvi put. Princip opisa jednak je kao i pri bibliografiranju knjiga prijevoda. U ovoj bibliografiji nisu, nasuprot prvoj, obuhvaćena ona izdanja u kojima je antičkoj problematici posvećen samo manji dio. Tako se u ovoj bibliografiji nalaze samo zbirna izdanja u kojima je skupljen veći broj radova o specifično antičkim pitanjima. Velik broj knjiga, posebno onih koje razmatraju povijest pojedinih fenomena ili zbivanja, zadire djelomično i u antiku, ali za ovu bibliografiju nisu relevantna. Njihovo bi popisivanje, doduše, donijelo velik broj zanimljivih podataka, jer se pojedina djela dotiču važnih pojava antičkog svijeta, ali to daleko premašuje naše snage. Značilo bi to u praksi pregledati izvanredno velik broj jedinica (od povijesti medicine ili glazbe, na primjer, do vodiča po mjestima čiji osnutak pada u antičko doba), a za to su potrebne velike predradnje, velik napor i mnogo vremena. Kako smo bibliografiranje periodike (kritičke literature u periodici) započeli s godinom 1980, to smo se i pri bibliografiranju literature o antici u knjigama poslužili ovom godinom kao međašnjom.

74

U pogledu potpunosti odnosno iscrpnosti ove bibliografije moram biti dosta oprezan. Zbog heterogenosti građe, kao i zbog prije navedenih problema s izvorima, vjerojatno je dio izdanja ispao iz opisa. To ćemo nastojati nadoknaditi u slijedećoj ovakvoj bibliografiji.

I napokon, svakoj smo bibliografiji pridodali indeks kao neku vrstu sumarnog pregleda onog što je u zadanom godištu i ostvareno.

Zlatko Šešelj

A. BIBLIOGRAFIJA PRIJEVODA KLASIČNE GRČKE I RIMSKE KNJIŽEVNOSTI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA U GODINI 1981.

1980

- 1) ARISTOFAN. *Komedi te zgjedhura*. Naslov originala: 'Αριστοφάνης. Κωμωδία. Preveli Sotir Papakristo i Spiro Camora. — Priština, Rilindja, 1980, 567 str. — Biblioteka Drama.

★ Navedeno prema *kNSB*. Knjiga sadržava pet Aristofanovih komedija: Vitezovi, Mir, Lizistrata, Žabe i Plut.

- 2) HOMER. *Ilijada*. Naslov originala: 'Ὅμηρος· Ἰλιάς. Preveo Miloš N. Đurić. Priredio Novak Kilibarda. — Titograd, Republički zavod za napređivanje školstva, 1980, 163 str. — Školska lektira za I razred usmjerenog srednjeg obrazovanja.

★ Izboru iz Đurićeva prijevoda Homerove *Ilijade* prethodi kratak uvodni tekst priređivača o Homeru i Ilijadi te Đurićev pregled sadržaja *Ilijade*. Knjigu zaključuje kratka napomena. Navedeno prema *kNSB*.

- 3) PLATON. *Kratilos ali o pravilnosti imen, logičen*. Naslov originala: Πλάτων. Κράτυλος. Prevedel, spremno besedo in opombe napisal Marijan Tavčar. — Maribor, Založba Obzorja, 1980, 143 str. — Iz antičnega sveta, knj. 21.

★ Popraćeno pogovornom bilješkom i napomenama. Navedeno prema *BJ*.

- 4) PLATON. *Shteti*. Naslov originala: Πλάτων. Πολιτεία. Perkhën Vehap Shita. — Priština, Rilindja, 1980, 553 str. — Biblioteka Filozofii-sociologji-etike. Urednik Ali Rexa.

★ Prijevod Platonove *Države* popraćen je predgovorom Murteza Luzha te vrlo opsežnim registrom i bilješkama. Knjiga završava pogovornom napomenom. Navedeno prema *BJ*.

- 5) PLATON. *Sofist*. Naslov originala: Πλάτων. Σοφιστής. Poslovenil in spremno besedo napisal Velentin Kolan. — Maribor, Založba Obzorja, 1980, 254 str. — Iz antičnega sveta, knj. 22.

75

★ Prijevod ovog Platonova dijaloga popraćen je pregledom grčkih terminina te bibliografijom i pogovornom bilješkom. Navedeno prema *BJ*.

1981

- 6) ★★★ *Antologija stare lirike grčke*. Priredio Koloman Rac. – Split, Logos, 1981, XXII, 381 str.

Sadržaj. – I NARODNE PJESME, str. 1. – II UMJETNE PJESME, str. 9 – Kalin, str. 11. – Arhiloh, str. 12. – Simonid Amorginac, str. 18. – Alkman, str. 23. – Tirtej, str. 28. – Alkej, str. 34. – Sapfo, str. 37. – Kleobul, str. 47. – Kleobulina, str. 47. – Solon, str. 48. – Stesihor, str. 58. – Mimnermo, str. 59. – Hiponakt, str. 62. – Ananije, str. 63. – Teognid, str. 63. – Anakreont, str. 91. – Ibik, str. 97. – Kseonofan, str. 99. – Simonid Kejanin, str. 102. – Pindar, str. 115. – Bakhilid, str. 228. – Korina, str. 268. – Eshil, str. 270. – Hibrija, str. 271. – Timotej, str. 271. – Ion, str. 280. – Tukidid, str. 282. – Platon, str. 282. – Aristotel, str. 287. – Erina, str. 288. – Arifron, str. 289. – Simija Rodanin, str. 290. – Kalimah, str. 290. – Teokrit, str. 293. – Anita, str. 294. – Mira, str. 295. – Nosida, str. 296. – Asklepijad, str. 296. – Leonida iz Taranta, str. 298. – Ptolemej, str. 302. – Tiil, str. 302. – Meleagar, str. 303. – Nikenet, str. 309. – Antipatar, str. 310. – Arhija, str. 314. – Nikarh, str. 315. – Krinagora, str. 317. – Antifil, str. 319. – Ksenokrit Rodanin, str. 320. – Filodem, str. 321. – Bijanor, str. 321. – Filip Solunjanin, str. 322. – Tales Milećanin, str. 323. – Getulik, str. 324. – Lukilije, str. 325. – Marko Argentarije, str. 328. – Lukijan, str. 329. – Straton, str. 332. – Diogen Laertije, str. 333. – Palada, str. 333. – Kir, str. 338. – Agatija, str. 338. – Paulo Silentiarije, str. 340. – Julijan Egipćanin, str. 343. – Makedonije Konzul, str. 344. – Arabije, str. 346. – Anonim, str. 347. – Anakreontika, str. 348.

★ Reprint izdanja Račeve *Antologije stare lirike grčke* iz 1916. godine, kad je objavljena kao izvanredno izdanje Matice hrvatske. Usp. L&G 15, bibl. bilj. 173. Prve stranice knjige obuhvaća opširna Račeva studija Razvitak lirskog pjesništva u starih Grka. Pjesme svakog pjesnika popraćene su i kratkom biografskom bilješkom, dok se nejasna mjesta tumače podno prijevoda. Sve je pjesme preveo Koloman Rac.

- 7) ★★★ *Izbor iz starogrčke lirike*. Izabrao, priredio i preveo Dubravko Škiljan. – Zagreb, Vlastita naklada Ranko Horvat-Horetzky i Dubravko Škiljan, 1981, 126 str.

Sadržaj. – Narodna, str. 14. – Arhiloh, str. 16. – Alkman, str. 20. – Mimnermo, str. 22. – Alkej, str. 26. – Sapfo, str. 32. – Solon, str. 40. – Stesihor, str. 42. – Ibik, str. 44. – Korina, str. 46. – Anakreont, str. 48. – Anakreontika, str. 52. – Hiponakt, str. 62. – Teognid, str. 64. – Simonid, str. 66. – Anonim, str. 70. – Praksila, str. 72. – Erina, str. 74. – Nosida, str. 76. – Kalimah, str. 78. – Asklepijad, str. 80. – Leonida iz Tarenta, str. 82. – Dioskorid, str. 84. – Meleagar, str. 86. – Filodem, str. 92. – Dionizije Sofist, str. 94. – Marko Argentarije, str. 96. – Anonim, str. 98. – Ptolemej, str. 100. – Palada, str. 102. – Arabije, str. 104. – Makedonije Konzul, str. 106. – Anonim, str. 108. – Rufin, str. 110. – Agatija Skolastik, str. 114. – Paulo Silentiarije, str. 116.

★ Ova je antologija proširena i prerađena antologija koja se pod nazivom *Iz grčke lirike* pojavila 1975. godine (usp. L&G 12, bibl. bilj. 298.). U ovom je izdanju, prema napomeni prevodioca, pridodan veći broj novih prijevoda, a svi su stari pregledani i ispravljani. Uz to ova je antologija dvojezična: grčki je original donesen uz prijevod. Knjiga započinje kraćim uvodnim esejom o grčkoj lirici, njezinim razvojnim tokovima i njezinim stvaraocima. Na kraju su knjiga dodane i kratke biografske napomene o zastupljenim autorima.

- 8) APULEJ. *Metamorfoze ali zlati osel*. Naslov originala: L. Apuleius Madaurensis: *Metamorphoseon libri XI* (Asinus aureus). Prevedel, spremno besedo in opombe napisal Primož Simoniti. – Ljubljana, Cankarjeva založba, 1981, 386 str. – Okrogle povesti.

★ Prijevod cjelokupnog Apulejeva djela popraćen je kraćim pogovornim člankom *Beseda*, dve o avtorju in delu te kratkim bilješkama. Knjiga je ilustrirana drvorezima iz prvog talijanskog prijevoda Apulejevih *Metamorfoza* objavljeno 1519. u Veneciji.

- 9) DEMOSTEN. *Izabrani govori*. Naslov originala: Δημοσθένης' Λόγοι. Preveo Stjepan Senc. – Split, Logos, 1981, 235 str.

★ Reprint izdanje Senčeva prijevoda otisnutog u nakladi knjižare L. Hartmana (St. Kugli) 1914. godine. Reprint je izrađen bez ikakva dodatna teksta ili napomene. Ovaj prijevod Demostenovih govora sadržava inače tri govora za grad Olint, tri govora protiv Filipa, govor O miru, govor O položaju na Herzonuzu i govor O vijencu. Prvo se izdanje Senčeva prijevoda pojavilo u nizu Prijevoda grčkih i rimskih klasika Matice hrvatske kao sv. 8 godine 1890. (usp. L&G 14, bibl. bilj. 60), ovo izdanje iz 1914 (usp. L&G 15, bibl. bilj. 169) je drugo, popravljeno izdanje.

76

77

10) EZOP. *Basne*. Naslov originala: *Αἴσιωπος· Μύθων συναγωγή*. Preveo, pogovorom i bilješkama popratio dr Milivoj Sironić. — Zagreb, Mladost, 1981, 177 str. — Biblioteka Vjeverica. Urednik Ana Kulušić.

★ Šesto izdanje istog naslova u biblioteci Vjeverica. Prethodna su se izdanja pojavila 1963, 1972, 1974, 1975 i 1978. godine. (Usp. L&G 11, bibl. bilj. 151; L&G 12, bibl. bilj. 271, 291 i 302; L&G 16, bibl. bilj. 5.)

11) HOMER. *Ilijada*. Naslov originala: *Ὅμηρος· Ἰλιάς*. Preveo Miloš N. Đurić. Izbor, predgovor i priređivanje dr Miron Flašar. — Beograd, Prosveta-Nolit-Zavod za udžbenike, 1981, 256 str. — Lektira za I godinu zajedničkih osnova srednjeg usmerenog obrazovanja.

★ Knjiga započinje kraćom uvodnom napomenom priređivača koju slijedi opširan predgovor O građi i jedinstvu *Ilijade* u kojem se ukratko izlaže problem nastanka Homerovih epova, građa epa i jedinstveno strukturiranje *Ilijade*. Izloženi su i glavni tokovi homerskog pitanja te ostala problematika vezana uz homersku epopeju. Đurićev prijevod Homerove *Ilijade* donesen je u izboru i to 1. i 24. pjevanje u cjelini, 6, 16, 18. i 22. pjevanje u dužim odlomcima, a ostala pjevanja u kraćim. Svako je pjevanje popraćeno vlastitim uvodnim tekstom u kojem je izložen sadržaj cijelog pjevanja s nužnim objašnjenjima bitnim za praćenje toka radnje i pjesničkog postupka. Na kraju se knjige nalazi i članak O istorijskoj pozadini i epskoj tehnici Homerovog epa u kojoj se homerski svijet povezuje s historijskim zbivanjima, a zatim slijede Registar imena i reči s objašnjenjima, te kraći popis literature o Homeru i njegovim epovima.

12) PLATON. KSENOFONT. *Symposion*. Naslov originala: *Πλάτων· Ξενοφῶν Συμπόσιον*. Preveo, uvod i bilješke napisao Franjo Petračić. — Split, Logos, 1981, VII + 148 str.

★ Reprint izdanja iz 1897. godine koje se pojavilo kao 15. svezak u nizu Prijevodi grčkih i rimskih klasika Matice hrvatske. (Usp. L&G 14, bibl. bilj. 78). Prijevodi su popraćeni opširnim uvodima s detaljnim analizama filozofskog sistema koji se u njima iskazuje te bilješkama. Na kraju je dodano i kazalo imena.

13) PLATON. *Timaj*. Naslov originala: *Πλάτων· Τίμαιος*. Prevela i objašnjenja dodala Marjanca Pakiž. — Beograd, Mladost, 1981, 167 str. — Velika edicija Ideja. Urednik Zoran Sekulić.

★ Prijevodu Platonova *Timeja* prethodi opširna uvodna studija Branka Pavlo-

vića Tajne dijaloga Timaj. Prijevod ovog dijaloga podijeljen je na četiri dijela: uvodni razgovor, djelo uma, djelo nužnosti i djelo uma i nužnosti. Tekst je popraćen natuknicima o temama koje se u toku rasprave razmatraju. Na kraju knjige slijede opsežne bilješke i tematski pregled u kojem se još jednom rekapituliraju teme Platonova razmatranja. Tematski pregled i podjelu prijevoda na dijelove izvršio je Branko Pavlović, a redakciju prijevoda obavila je Ljiljana Crepajac.

14) PLOTIN. *Eneade*. Naslov originala: *Πλωτῖνος· Ἐννεάδες*. Preveo Slobodan U. Blagojević. — Beograd, Grafos, 1981, 131 str. — Biblioteka Horizonti.

★ Izbor iz Plotiniovih *Eneada* popraćen je samo vrlo kratkom uvodnom bilješkom prevodioca i skromnim napomenama. Prevedeni su odlomci iz prve eneade (4, 46; 5, 36; 6, 1; 8, 51), druge (4, 12; 5, 25), treće (6, 26) i četvrte (7,2).

15) VERGILIJE. *Eneida*. Naslov originala: P. Vergilius Maro: *Aeneis*. Preveo Engjëll Sedaj. — Priština, Rilindja, 1981, 90. str.

★ Prijevod izabranih stranica Vergilijeva epa popraćen je pogovorom prevodioca. Navedeno prema *BJ*.

INDEKS AUTORA

AGATIJA 6, 7
 ALKEJ 6,7
 ALKMAN 6, 7
 ANAKREONT 6,7
 ANAKREONTIKA 6, 7
 ANANIJE 6
 ANITA 6
 ANONIM 6, 7
 ANTIFIL 6
 ANTIPATAR 6
 APULEJ 8
 ARABIJE 6, 7
 ARHIJA 6
 ARHILOH 6, 7
 ARIFRON 6
 ARISTOFAN 1
 ARISTOTEL 6
 ASKLEPIJAD 6, 7

BAKHILID 6
 BIJANT 6

DEMOSTEN 9
 DIOGEN LAERTIJE 6
 DIONIZIJE SOFIST 7
 DIOSKORID 7

ERINA 6, 7
 ESHIL 6
 EZOP 10

FILIP SOLUNJANIN 6
 FILODEM 6

GETULIK 6

HIBRIJA 6
 HOPONAKT 6, 7
 HOMER 2, 11

IBIK 6, 7
 ION 6

JULIJAN EGIPČANIN 6

KALIMAH 6, 7
 KALIN 6
 KIR 6
 KLEOBUL 6
 KLEOBULINA 6

KORINA 6, 7
 KRINAGORA 6
 KSENOFAN 6
 KSENOFONT 12
 KSENOKRIT ROĐANIN 6

LEONIDA IZ TARENTA 6, 7
 LUKIJAN 6
 LUKILIJE 6

MAKEDONIJE KONZUL 6, 7
 MARKO ARGENTARIJE 6, 7
 MELEAGAR 6, 7
 MIMNERMO 6, 7
 MIRA 6

NARODNA 6, 7
 NIKARH 6
 NIKEMET 6
 NOSIDA 6, 7

PALADA 6, 7
 PAULO SILENTIJARIJE 6, 7
 PINDAR 6
 PLATON 3, 4, 5, 6, 12, 13
 PLOTIN 14
 PRAKSILA 7

RUFIN 7

SAPFO 6, 7
 SIMIJA ROĐANIN 6
 SIMONID AMORGINAC 6, 7
 SIMONID KEJANIN 6
 SOLON 6, 7
 STESIHOR 6, 7
 STRATON 6

TALES MILEĆANIN 6
 TEOGNID 6, 7
 TEOKRIT 6
 TIIL 6
 TIMOTEJ 6
 TIRTEJ 6
 TUKIDID 6

VERGILIJE 15

INDEKS PREVODILACA

Blagojević, Slobodan U. 14
 Camora, Spiro 1
 Đurić, Miloš N. 2, 11
 Kolan, Valentin 5
 Pakiž, Marjanca 13
 Papakristo, Sotir 1
 Petračić, Franjo 12
 Rac, Koloman 6
 Sedaj, Engjëll 15
 Senc, Stjepan 9
 Shita, Vehap 4
 Simoniti, Primož 8
 Sironić, Milivoj 10
 Škiljan, Dubravko 7
 Tavčar, Marijan 3

INDEKS NASLOVA

a) latinskih

AENEIS 15
 DE VITA BEATA 15
 METAMORPHOSEON LIBRI
 XI (ASINUS AUREUS) 8

b) grčkih

Ἐννεάδες 14
 Ἰλιάς 2, 11
 Κράτυλος 3
 Κωμωδίαί 1
 Λόγοι 9
 Μύθων συναγωγή 10
 Πολιτεία 4
 Σοφιστής 5
 Συμπόσιον 12
 Τίμαιος 13

c) zbirnih izdanja

ANTOLOGIJA STARE LIRIKE
 GRČKE 6
 IZ STAROGRČKE LIRIKE 7

B. LITERATURA O ANTICI U KNJIGAMA I ZBIRNIM IZDANJIMA U GODINAMA 1980. I 1981.

1. Rječnici, leksikoni, bibliografije

1980.

- 1) DIVKOVIĆ, Mirko. *Latinsko-hrvatski rječnik za škole*. — Zagreb, Naprijed, 1980, 1163 str.

★ Reprint izdanja Divkovićeve Rječnika iz 1900. godine. Ovaj je reprint praćen i kraćim Predgovorom ovom izdanju što ga je napisao Veljko Gortan da bi suvremenim korisnicima skrenuo pažnju kako na vrijednosti ovog rječnika tako i na one njegove aspekte koji odudaraju od današnje prakse (arhaizmi, na pr.). Na naslovnici ovog izdanja naznačeno je da je riječ o trećem izdanju budući da je sam Divković izdanje svog rječnika iz 1900. smatrao drugim izdanjem u odnosu na rječnik Sebastijana Žepića u kojem je izradio trećinu građe.

- 82 2) LACAJ, Henrik-FISHTA, Filip. *Fjalor Latinisht-shqip*. — Priština, Rilindja, 1980, 564 str.

★ Latinsko-albanski rječnik. Navedeno prema BJ.

- 3) OSWALT, Sabine G. *Grčka i rimska mitologija*. Preveo Albin Vilhar. — Beograd, Vuk Karadžić, 1980, 397 str. — Biblioteka rečnika. Urednici Đorđe Trifunović, Branka Tasić.

★ Sažet leksikon grčke i rimske mitologije. Uz tekstualni dio donesen je i velik broj ilustracija koje prikazuju antičke predodžbe o pojedinim mitskim likovima. Građa je grupirana oko glavnih likova tako da se za sporedne likove navode reference. U kraćoj uvodnoj riječi izdavač je ocrtao lik prevodioca ove knjige Albina Vilhara, dok je Čelica Milovanović, stručni redaktor knjige, dodala kraći pregled bibliografije o grčkoj i rimskoj mitologiji u nas.

- 4) STOJČEVIĆ, Dragomir-ROMAC, Ante. *Dicta et regulae iuris*. — Beograd, Savremena administracija, 1980, 663 str.

★ Treće izdanje leksikona pravnih izreka, pravila i definicija rimskog prava. Svaka je izreka donesena u originalu i u prijevodu, te je protumačena u okviru

rimskog pravnog sistema. Knjiga započinje kraćim uvodnim tekstom u kojem su objašnjeni principi izrade ove knjige i drugi podaci relevantni za njezino razumijevanje i pravilnu upotrebu. Na kraju je knjige dodan i pregled izvora te indeks.

2. Udžbenici

1980

- 5) SABADOŠ, Dionizije-SIRONIĆ, Milivoj-ZMAJLOVIĆ, Zvonimir. *Anthologia Graeca. Homer*. — Zagreb, Školska knjiga, 1980, 376 str.

★ Treće izdanje udžbenika namijenjenog učenicima grčkog jezika u srednjim školama. Obuhvaća izabrane dijelove Homerovih epova u originalu. Knjiga započinje opširnom uvodnom studijom Homer i njegova djela u kojoj su izloženi glavni problemi vezani uz nastanak i strukturu *Ilijade* i *Odiseje*, kao i njezini utjecati u evropskoj literaturi. Poslije teksta *Ilijade* i *Odiseje* dolaze i komentari: kratak pregled Homerove metrike te objašnjenja uz stihove *Ilijade* i *Odiseje* koja se tiču gramatičkog, stilističkog i estetskog nivoa Homerovih epova. Prije komentara svakog pjevanja donesen je i kratak pregled njegova sadržaja.

- 6) MUSIĆ, August-MAJNARIĆ, Niko. *Gramatika grčkoga jezika*. — Zagreb, Školska knjiga, 1980, VII + 276 str.

★ Jedanaesto izdanje istog naslova. Priredio ga je za tisak dr Milivoj Sironić.

1981

- 7) CREPAJAC, Ljubomir. *Latinski jezik za IV razred usmerenog obrazovanja za prevodilačku i arhivsko-muzejsku strukturu*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1981, 141 str.

★ Navedeno prema BJ.

- 8) GORTAN, Veljko-GORSKI, Oton-PAUŠ, Pavao. *Elementa Latina*. Latinska čitanka za srednjoškolska učilišta. Prevod Dušica Petruševska. — Skopje, Prosvetno delo, 1981, 196 str.

★ Jedanaesto izdanje makedonskog prijevoda ovog udžbenika latinskog jezika za srednje škole. Navedeno prema *BJ*.

- 9) POPOVIĆ, Radmila. *Latinski jezik za III razred usmerenog obrazovanja zdravstvene i veterinarske struke*. — Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1981, 95 str.

★ Navedeno prema *BJ*.

3. Kritička literatura

1980

- 10) ★★★ *Dolina rijeke Neretve od prehistorije do ranog srednjeg vijeka*. — Split, Hrvatsko arheološko društvo, 1980, 308 str.

★ Zbornik priloga sa znanstvenog skupa održanog 1977. godine u Metkoviću. Na antičke se teme odnose prilozi *Antička Naron* — urbanistička topografija i kulturni profil grada Nenada Cambija, *Iris Illyrica* Mladena Nikolancija, *Naron* i *Grci* Branimira Gabričevića, *Tip helenističke stele u Naroni* Branka Kirigina, *Područje Neretve kao vojni mostobran rimske antike* Marina Zaninovića, *Neka pitanja antičke topografije Donje Neretve* Ive Bojanovskog, *Uloga oslobođenika u životu Narone* Julijana Medinija, *O antičkim kultovima u Naroni* Emilija Marina, *O ranokršćanskim spomenicima naronitanskog područja* Igora Fiskovića, *Neki objekti kasnoantičke sakralne arhitekture u okolici Mostara* Tome Anđelića, *Arheološka topografija Paganije* Željka Rapanića, *Antički izvori o Naroni* Nenada Cambija i Uroša Pasinija te *Bibliografija radova o Naroni* Nede Anzulović. Uz svaki je prilog donesena i literatura, a sažeci su prevedeni na engleski, francuski ili njemački jezik. Ovoj bogato ilustriranoj knjizi kraći je predgovor napisao Željko Rapanić. Navedeno prema *BJ*.

- 11) ★★★ *Etruska umetnost*. Prevod Dejan Mitrović. Stručna redakcija Radmila Mihailović. — Beograd, Vuk Karadžić, 1980, 64 str. — Kako prepoznati umetnost.

★ Informativna i bogato ilustrirana knjižica koja dotiče sva područja etruske umjetnosti: arhitekturu, slikarstvo, skulpturu i umjetničko zanatstvo. Knjiga započinje kraćim uvodom s osnovnim napomenama o Etrušćanima i njihovoj umjetničkoj djelatnosti. Zatim slijede navedena umjetnička područja u kojima je prikazana razvojna linija s obiljem primjera. Ilustracije su objašnjene po-

moću crteža u kojima je čitaocu skrenuta pažnja na karakteristične elemente. Na kraju je knjige kraći Rečnik s objašnjenjima stručnih termina i pojmova.

- 12) ★★★ *Grčka umetnost*. Prevod i stručna redakcija Rastko Vasić. — Beograd, Vuk Karadžić, 1980, 64 str. — Kako prepoznati umetnost.

★ Poput prethodnog naslova (usp. bilj. 11) i ova knjižica ima zadatak da uputi čitaoca u karakteristike grčke umjetnosti. Obuhvaćena su tri područja: arhitektura, skulptura i slikarstvo. Ilustrativni je materijal objašnjen po istom principu kao i kod prethodnog naslova. U uvodu je ukratko ocrtan okvir grčke umjetničke pojave, a na kraju je dodan Rečnik s objašnjenjima termina i pojmova.

- 13) ★★★ *Materijali, tehnike i strukture predantičkog i antičkog graditeljstva na istočno jadranskom prostoru*. Uredili Mate Suić i Marin Zaninović. — Zagreb, Odjel za arheologiju Centra za povijesne znanosti, 1980, 162 str.

Sadržaj. — *Zdenko Brusić*: Tehnika grobne i stambene arhitekture na nekim gradinskim naseljima južne Liburnije, str. 9. — *Durđe Bošković*: Osvrt na neke zamke koje očekuju istraživača prilikom identifikovanja konstrukcija predantičkog i antičkog doba, str. 15. — *Marin Zaninović*: Starije građevinske tehnike na Hvaru, str. 19. — *Ivo Bojanovski*: Materijali, građevinske tehnike i strukture unutrašnjosti antičke Dalmacije (današnja Bosna i Hercegovina), str. 41. — *Nenad Cambi*: Amfore kao građevinski materijal u antičkom graditeljstvu Dalmacije, str. 73. — *Boris Ilakovac*: Gлина kao vodoizolaciono sredstvo u rimskom graditeljstvu, str. 81. — *Duje Rendić-Miočević*: Iz ranije salonitanske graditeljske tradicije, str. 91. — *Željko Rapanić-Petar Petrić*: Kemijska analiza žbuke u nekih salonitanskih građevina, str. 101. — *Franko Oreb-Branko Kirigin*: Lučki objekt u Salonu primjer gradnje na stupovima, str. 111. — *Ivan Šarić*: Antički kamenolom u Prozoru, str. 115. — *Maja Parović - Pešikan*: Nekoliko antičkih građevina iz Boke Kotorske, str. 125. — *Đuro Basler*: Građevinarstvo kasnoantičkog doba, str. 135. — *Milka Čanak-Medić*: Opus mixtum i opus listatum u kasnoj antici, str. 141. — *Ante Šonje*: Iz kojeg istarskog kamenoloma potječe kupola Teodorikova mauzoleja u Raveni, str. 149.

★ Zbornik radova posvećen raznim aspektima graditeljstva antičkog doba na našoj obali Jadrana. Svaki je članak popraćen crtežima i fotografijama, te sažetkom na nekom od svjetskih jezika. Radovi su bili predloženi na znanstvenom skupu održanom 1976. u Zadru. Knjizi je priložen i program skupa poslije uvodne riječi Marina Zaninovića.

- 14) ★★★ *Rimska umetnost*. Prevod Svetlana Đurić. Stručna redakcija Radmila Mihailović. — Beograd, Vuk Karadžić, 1980, 64 str. — Kako prepoznati umetnost.

★ Poput prethodna dva naslova iste biblioteke i u ovom je princip obrade građe jednak. Uz tekst koji objašnjava tokove četiriju područja rimske umjetnosti: arhitekture, skulpture, slikarstva i primijenjene umjetnosti doneseno je obilje ilustracija koje su objašnjene u svojim karakterističnim detaljima. Kraći uvod upućuje čitaoca u osnovne smjerove rimske povijesti. Na kraju je dodan Rečnik s objašnjenjima stručnih termina i pojmova. Usp. bilj. 11 i 12.

- 15) CERMANOVIĆ-KUZMANOVIĆ, Aleksandrina. *Grčke slikane vaze*. — Beograd, Naučna knjiga, 1980, 100 str.

★ Drugo izdanje ovog naslova. Knjiga je podijeljena na dva dijela: u prvom je dijelu donesena studija u kojoj je analizirana pojava i razvoj grčke oslikane keramike i to u slijedećim poglavljima: uvod (određivanje predmeta, rasprostranjenost grčke keramike; tehnika, natpisi, oblici grčkih slikanih vaza; kronologija grčkog slikarstva na vazama), vaze protogeometrijskog i geometrijskog stila, orijentalizirajući i crnofiguralni stil, antička crnofiguralna keramika, crvenofiguralna keramika, slikana keramika IV stoljeća pr. n. e., helenistička keramika. Na kraju je dodana osnovna literatura. U drugom je dijelu priloženo stotinjak fotografija najznamenitijih oblika slikanih vaza i primjeri motiva grčkog slikarstva na vazama.

- 16) CHADWICK, John. *Mikenski svet*. Prevela Ljiljana Crepajac. — Beograd, Rad, 1980, 283 str. — Posebna izdanja.

★ Studija o kretsko-mikenskoj kulturi. Predgovor našem izdanju napisao je Petar H. Ilievski. Navedeno prema *KNSB*.

- 17) COLLOBI RAGGHIANI, Licia. *Arheološki muzej — Atena*. Prevela Jelena Ivičević Desnica. — Zagreb, Mladost — Beograd, Vuk Karadžić — Skopje, Makedonska knjiga — Priština, Rilindja — Ljubljana, Mladinska knjiga, 1980, 173 str. — Muzeji svijeta, [knj. 19]-

★ Velika monografija atenskog Arheološkog muzeja, najpotpunije zbirke egejske i grčke provincijacije, započinje informativnim uvodom direktorice muzeja Barbare Philippaki, a zatim slijedi pregled najpoznatijih djela kretsko-mikenske, klasične grčke i helenističke umjetničke baštine. Tekst je ilustriran s preko 120 fotografija u boji. Na kraju se knjige nalazi kraći tekst Po-

vijest muzeja i njegove zgrade, Osnovna bibliografija, Popis slika te kazalo imena. Knjiga je objavljena na jezicima naših naroda u više identičnih izdanja koja se ovdje ne izdvajaju u posebne jedinice. U *BJ* se kao prevodilac srsko-hrvatskog izdanja navodi Željko Đurić.

- 18) CUNLIFFE, Barry. *Rimsko carstvo*. Prevod Olivera Stefanović. — Beograd, Jugoslovenska revija — Vuk Karadžić, 1980, 320 str.

★ Bogato ilustrirana monografija o nastanku i razvitku rimske države od samih početaka do propasti u 5. st. (a naslov bi mogao navesti čitaoca da se radi samo o periodu carstva!). Glavni je tekst — vrlo uspješno praćen izvanrednim fotografijama, mahom u boji — prekidan kraćim prikazima gotovo leksikonskog tipa o značajnim ličnostima rimske civilizacije. Ilustracije donose uvid u rasprostranjenost rimske civilizacije na tri kontinenta: u Evropi, u Aziji i u Africi, i na taj način bitno pridonosi cjelovitom poimanju antičke kulture i civilizacije. Građa je organizirana u šest većih cjelina koje pokrivaju određena razdoblja rimske povijesti: na samom početku (kraljevstvo), patriciji i plebejci (rana republika), Rim kao grad (uspon republike), širenje rimskog carstva (posljednje stoljeće republike i prvo razdoblje carstva), život izvan Rima (vrhunac carstva), opadanje rimskog carstva (završni period rimske države). Unutar ovih cjelina objedinjuju se vrlo raznoliki sadržaji koji osvjetljavaju sve aspekte rimske države, od njezinih političkih i društvenih odrednica do svakodnevnog života i kulturnih i umjetničkih dostignuća Rima. Na kraju je knjige Vladimir Kondić prikazao kratko i rimsko nasljeđe na našem tlu.

- 19) DIMITRIJEVIĆ, Danica — RNJAK, Dušan. *Antički teatar na tlu Jugoslavije* [katalog]. — Novi Sad, Matica srpska — Beograd, Savez arheoloških društava Jugoslavije, 1980, 39 str.

★ Katalog istoimene izložbe. Na početku je kataloga kratka bilješka o izložbi (uz prijevod tog teksta na engleski i francuski jezik), a zatim slijedi katalog izložaka.

- 20) D'JAKOV, Vladimir Nikolajevič — KOVALEV, Sergej Ivanovič. *Istorija na stariot svet*. I. Prevela Marija Najčeska-Sidorovska. Skopje, Univerzitet, 1980, 417 str.

★ Povijest staroga vijeka dvojice ruskih autora većim je dijelom posvećena antičkom svijetu — staroj Grčkoj (str. 231—401). Udžbenik započinje vrlo opsežnim uvodom s osvrtom na metodološka pitanja historiografije, izvorima i drugim relevantnim podacima namijenjenima studentima povijesti. Slijedi

dio posvećen ostalim zemljama i narodima starog vijeka, a zatim, kako je rečeno, slijedi pregled povijesti stare Grčke. Drugi dio ovog udžbenika treba da nastavi povijesti staroga vijeka od osnutka Rima do njegova pada. Knjiga je popraćena i opsežnom bibliografijom te kronološkom tablom (s podacima iz političke, kulturne i umjetničke domene).

- 21) HORVAT, Marijan. *Rimsko pravo*. — Zagreb, Školska knjiga, 1980, 372 str.

★ Deseto izdanje udžbenika rimskog prava. Obuhvaća građu razdijeljenu u osam poglavlja: izvor rimskog prava, pravo osoba (status), obiteljsko pravo, stvarno pravo, opći elementi obveznog prava, pojedine obveze, nasljedno pravo te pregled rimskog građanskog postupka. Na kraju se knjige nalazi kazalo i popis kratica.

- 22) KOLŠEK, Vera. *Šempeterska nekropola*. — Maribor, Založba Obzorja, 1980, 30 str. — Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, knj. 27.

★ Treće izdanje vodiča po ovoj poznatoj antičkoj nekropoli. Navedeno prema *KNSB*.

- 23) KOŠČEVIĆ, Remza. *Antičke fibule s područja Siska*. — Zagreb, Odjel za arheologiju Centra za povijesne znanosti, 1980, 136 str.

★ Knjiga je podijeljena na dva dijela: uvodnu studiju koja obuhvaća opis fibule, tipološku analizu obrađenih fibula, genezu njihovih oblika te katalog i literaturu, i ilustrativni dio s preko petsto crteža i fotografija analiziranog materijala.

- 24) MLAKAR, Štefan. *Amfiteatar u Puli*. — Pula, Arheološki muzej Istre, 1980, 31 + XVI str. — Kulturno-povijesni spomenici Istre, knj. 1. Urednici Boris Bačić i Branko Marušić.

★ Šesto izdanje vodiča po pulskoj Areni. Tekstualni je dio osim opisa pulskog amfiteatra i povijesti njegova nastanka obuhvatio i pregled nastanka i razvoja amfiteatra kao specifične građevine, a pozabavio se i opisom predstava koje su se u ovakvim građevinama širom rimske države priređivale. Zaključni je dio posvećen kraćem osvrtu na ekonomske okvire rimske uprave u Istri. U dodatku je doneseno i dvadesetak fotografija pulskog amfiteatra i njegovih prostora.

- 25) MLAKAR, Štefan. *Das Amphitheater im Pula*. — Pula, Arheološki muzej Istre, 1980, 31 + XVI str. — Kulturno-povijesni spomenici Istre, knj. 1. Urednici Boris Bačić i Branko Marušić.

★ Izdanje prethodnog naslova na njemačkom jeziku.

- 25a) NOVAK, Viktor. *Latinska paleografija*. — Beograd, Naučna knjiga, 1980, 356 str.

* Drugo izdanje Novakove *Latinske paleografije* (prvo je izdanje objavljeno 1952. godine) započinje kraćim predgovorom autora, a zatim slijedi građa podijeljena na šest cjelina: uvod (s pogledom na paleografiju kao znanost), materija i forma rukopisa, porijeklo i razvitak latinskog pisma u rimskoj epohi, pojava i razvitak srednjovjekovne minuskule te skraćenice. Na kraju je knjige spisak reproduciranih tekstova i indeks. Tekst je knjige ilustriran primjerima različitih pisama.

- 26) PAROVIĆ-PEŠIKAN, Maja. *Planinsko zaleđe Rizinijuma*. — Beograd, Arheološki institut, 1980, 82 + XXIV str.

★ Navedeno prema *BJ*.

- 27) PUHAN, Ivo. *E drejta romake*. — Priština, [Univerzitet], 1980, XIX + 486 str.

★ Albanski prijevod Puhanova *Rimskog prava* objavljenog u Beogradu u desetak izdanja. Navedeno prema *BJ*.

1981

- 28) ★★★ *Arheološka istraživanja u Zagrebu i njegovoj okolini*. — Zagreb, Hrvatsko arheološko društvo, 1981, 208 str.

Iz sadržaja. — Branka Vikić-Belančić: Etape urbanog razvitka Andautonije i antičko nasljeđe Zagreba, str. 129–154. — Vladimir Sokol: Najnovija arheološka istraživanja u Prigorju, str. 169. — Stjepan Vrbanović: Prilog proučavanju topografije Siscije, str. 187. — Marin Zaninović: Siscija u svojim natpisima, str. 201.

★ Zbornik radova podnesenih na znanstvenom skupu organiziranom o stogodišnjici Hrvatskog arheološkog društva (1978). Prilozi su bogato ilustrirani.

- 29) BRUKNER, Olga. *Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije*. — Beograd, Savez arheoloških društava Jugoslavije, 1981, 194 + IX + 176 str.

★ Navedeno prema *BJ*. Na kraju su knjige dodane i dvije table.

- 30) CARCOPINO, Jérôme. *Rim u razdoblju najvišeg uspona carstva*. Preveli Ana Buljan i Tugomir Lukšić. — Zagreb, Naprijed, 1981, 280 str. — Biblioteka Svakodnevnog života.

★ Opsežna i vrlo informativna studija o različitim vidovima svakodnevna života u Rimu u doba carstva (otprilike od Augustova doba do vladavine Hadrijana). Knjiga grupira građu u tri cjeline: prva obuhvaća materijalne okvire života u Rimu (izgradnja grada, organizacija, kuće, promet, stanovništvo), druga duhovno ustrojstvo (društvena struktura, obitelj, odgoj, kultura, religija), a treća život Rimljana (doba dana, zanimanja, priredbe, kupanja, večera).

90

- 31) CERMANOVIĆ-KUZMANOVIĆ, Aleksandrina. *Rimska keramika*. — Beograd, Privredno-finansijski vodič, 1981, 64 str.

★ Knjiga posvećena nastanku i razvitku rimske keramike obuhvaća slijedeća poglavlja: proizvodnja keramike u rimsko doba i način ukrašavanja, porijeklo i uzori *terra sigillata*, luksuzna keramika rimskog doba, keramika u svakodnevnoj upotrebi te keramika rimskog perioda u Jugoslaviji. Knjiga je ilustrirana sa dvadesetak crteža i sedamdesetak slika.

- 32) DUKAT, Zdeslav. *Sofoklo*. Oglеди o grčkoj tragediji. — Rijeka, Izdavački centar, 1981, 144 str. — Biblioteka Dometi, velika edicija, nova serija, knj. 12. Uređuje Ljubomir Stefanović.

★ Knjiga sadržava sedam ogleđa iz grčke književnosti čiju okosnicu čini Sofoklova tragedija. Oglеди su bili tiskani u periodici između 1975. i 1977. godine i to: Lik Elektre kod trojice grčkih tragičara (mladenački rad objavljen 1972.), Kritika Sofokla od antike do naših dana (1975), Sofoklo i kult heroja (1975), Edipova tragička krivnja (1976), Tragedija po Aristotelu i po Sofoklu (1977), Grci, tragedija i tragično (1977) te Etos i eros braka i porodice u Sofoklovim „Trahinjankama“ (1977). Studija Sofoklo i kult heroja za ovu je

prilikom znatnije prerađena, dok su ostali radovi doneseni u onom obliku u kojemu su se prvotno i pojavili.

- 33) MALENICA, Antun. *Poklon u rimskom pravu*. — Beograd, Savremena administracija, 1981, 340 str.

★ Ova je knjiga doktorska disertacija koju je autor branio 1977. godine. Započinje kraćim uvodom Jelene Danilović, a građa je podijeljena u četiri poglavlja: početak pravnog reguliranja poklona, poklon u klasičnom i ranom postklasičnom pravu, poklon u postklasičnom pravu te poklon u Justinijanovom pravu. Poslije zaključka dodani su još i sažeci (na engleskom i francuskom jeziku), literatura, registri, pregled autora i izvora.

- 34) ROMAC, Ante. *Rimsko pravo*. — Zagreb, Pravni fakultet, 1981, 417 str. — Biblioteka udžbenika i skriptata. Urednik dr Smiljko Sokol.

★ Udžbenik rimskog prava započinje kraćim predgovorom autora, pregledom kratice i stvarnim kazalom. U uvodnom su dijelu pregleda rimskog prava obrađeni pojam, značenje i izvori rimskog prava, a građa je podijeljena na sedam poglavlja: pregled pravne povijesti, osobno (statusno) pravo, porodično pravo, stvarno pravo, obvezno pravo, nasljedno pravo i civilni postupak. Knjigu zaključuje pregled važnije literature.

- 35) STOJČEVIĆ, Dragomir. *Rimsko privatno pravo*. — Beograd, Savremena administracija, 1981, 319 str.

★ Dvanaesto izdanje ovog udžbenika. U uvodnom su dijelu obrađene karakteristike i osnovni pravci razvoja rimskog privatnog prava, a zatim slijede područja rimskog privatnog prava: pravna i poslovna sposobnost, porodično pravo, građanski postupak, stvarno pravo, nasljedno pravo i obligaciono pravo. Knjiga završava registrom pojmova, a dodan je i kraći pregled sentencija i definicija s područja rimskog privatnog prava i vrlo informativan kronološki pregled povijesti rimske države.

- 36) SUIĆ, Mate. *Zadar u starom vijeku*. — Zadar, Filozofski fakultet, 1981, 393 + XXXVIII str. — Posebna izdanja. Prošlost Zadra, knj. 1.

★ Uz tekst, bogato ilustriran fotografijama i crtežima, pridodan je i opširan pregled izvora i literature o Zadru u antici. Navedeno prema *BJ*.

91

INDEKS AUTORA

ANĐELIĆ, Toma 10
ANZULOVIC, Neda 10

BASLER, Đuro 13
BOJANOVSKI, Ivo 10, 13
BOŠKOVIĆ, Đurđe 13
BRUSIĆ, Zdenko 13
BRUKNER, Olga 19

CAMBI, Nenad 10, 13
CARCOPINO, Jérôme 30
CERMANOVIĆ-KUZMANOVIĆ, Aleksandrina 15, 31
CHADWICK, John 16
COLLOBI RAGGHIANI, Licia 17
CREPAJAC, Ljubomir 7
CUNNLIFFE, Barry 18

ČANAK-MEDIĆ, Milka 13

DIMITRIJEVIĆ, Damir 19
DIVKOVIĆ, Mirko 1
D'JAKOV, Vladimir Nikolajevič 20
DUKAT, Zdeslav 32

FISHTA, Filip 2
FISKOVIĆ, Igor 2

GABRIČEVIĆ, Branimir 10
GORSKI, Oton 8
GORTAN, Veljko 8

HORVAT, Marijan 21

ILAKOVAC, Boris 13

KIRIGIN, Branko 10, 13
KOLŠEK, Vera 22
KOŠČEVIĆ, Remza 23
KOVALEV, Sergej Ivanovič 20
LACAJ, Henrik 2

PREDMETNI INDEKS

Arheologija 10, 13, 19, 22, 23, 24, 25, 26,
28, 29
Civilizacija 16, 18, 30
Grčki jezik 5, 6
Književnost 32

MAJNARIĆ, Niko 6
MALENICA, Antun 33
MARIN, Emilio 10
MEDINI, Julijan 10
MLAKAR, Štefan 24, 25
MUSIĆ, August 6

NIKOLANCI, Mladen 10
NOVAK, Viktor 25a

OREB, Franko 13
OSWALT, Sabine G. 3

PAROVIĆ-PEŠIKAN, Maja 13, 26
PASINI, Uroš 10
PAUŠ, Pavao 8
PETRIĆ, Petar 13
POPOVIĆ, Radmila 9
PUHAN, Ivo 27

RAPANIĆ, Željko 10, 13
RENDIĆ-MIOČEVIĆ, Duje 13
RNJAK, Dušan 19
ROMAC, Ante 4, 34

SABADOŠ, Dionizije 5
SIRONIĆ, Milivoj 5
SOKOL, Vladimir 28
STOJČEVIĆ, Dragomir 4, 35
SUIĆ, Mate 36

ŠARIĆ, Ivan 13
ŠONJE, Ante 13

VIKIĆ-BELANČIĆ, Branka 28
VRBANOVIĆ, Stjepan 28

ZANINOVIĆ, Marin 10, 13, 28
ZMAJLOVIĆ, Zvonimir 5

Latinski jezik 1, 2, 7, 8, 9, 25a
Mitologija 3
Povijest 20, 36
Rimsko pravo 4, 21, 27, 33, 34, 35
Umjetnost 11, 12, 14, 15, 17, 31

leksikon

ANTIČKI GOVORNICI

II

H – V

H

HADRIJAN (Ἀδριανός), 113?–193?. Utjecajni grčki retor i sofist, rodom iz Tira. Učenik Heroda Atičkog (v.), naučavao u Efezu i Ateni; kasnije je kao osobni tajnik cara Komoda pozvan u Rim. Od različitih njegovih retoričkih spisa i primjera praktičnoga govorništva pod njegovim su se imenom sačuvala samo četiri školske deklamacije, od kojih je samo prva autentična.

● *Deklamacija* (Μελέτη)
○ deklamacije, pohvalni govori, utješni govor carskom tajniku Celeru

HARISIJE (Χαρίσιος), oko 300. pr. n. e. Grčki govornik i logograf koji se u stilu povodio za Lisijom (v.). Od njegovih su govora sačuvana samo tri kratka fragmenta u prijevodu Rutilija Lupa.

● fragmenti govora
○ govori

HATERIJE AGRIPA, Kvint (Quintus Haterius Agrippa), oko 60. pr. n. e. – 26. n. e. Rimski govornik kojega spominju oba Seneka i Tacit kao vješta improvizatora. U dekla-

macijskoj zbirci Seneka Starijega (v.) sačuvani su neznatni ulomci nekih njegovih deklamacija.

● fragmenti deklamacija
○ deklamacije

HEGESIP (Ἡγήσιππος), oko 390–oko 325. Atenski političar i govornik, rodom iz Suniona, pristaša protumakedonske stranke. Danas se općenito vjeruje da govor „O Halonesu“, koji se tradicionalno pripisivao Demostenu, potječe od njega.

● *O Halonesu* (Περὶ Ἀλωνήσου)

HELVIDIJE PRISKO, Gaj (Gaius Helvidius Priscus), ? – 75 (?) n. e. Poznat govornik svojega vremena, ubijen kao opozicionar.

○ govori

HERAKLID (Ἡρακλείδης), oko 200. n. e. Učitelj govorništva u Ateni i Smirni, rodom iz Likije, učenik Hadrijana iz Tira (v.). Na glasu kao vješt deklamator.

○ *Pohvala radu* (Ἐγκώμιον πόνου), deklamacije